

LOCALE BELANGEN

ORGAAN VAN DE VEREENIGING VOOR LOCALE BELANGEN.

Versijnt halfmaandelijks. Abonnementsprijs f 3.— per halfjaar.

De Vereeniging is opgericht in 1912 en als rechtspersoon erkend bij Gouvernementsbesluit d.d. 31 Juli 1922, No. 75. Zij stelt zich ten doel, de ontwikkeling van het gewestelijk en plaatselijk zelfbestuur en de algemeene belangen van locale ressorten te bevorderen.

Commissie van Redactie: Mr. H. E. BOISSEVAIN, Drs. HERMEN KARTOWISASTRO en W. VAN DER PEYL.

Redactie - Secretaris: H. OBBINK.

Opneming van een stuk beteekent niet, dat de Redactie zich met den inhoud vereenigt.

ALLE STUKKEN UITSLUITEND TE ADRESSEEREN: LOCALE BELANGEN, POSTBOX 38, SEMARANG.

Vaste medewerkers: Mr. J. TEN BRINK, Mr. F. DE LA CROIX, Mr. L. F. ENGELKES-NIX, Mr. Ch. M. J. HERCKENRATH, Mr. Th. A. M. HOOGVELT, Mr. M. D. DE JONG, Th. VAN KEMPEN, Dr. H. J. LEVELT, R. MARGONO, Mr. G. C. SUERMONDT, Mr. J. H. TERWOGT.

Voor locaal-technische aangelegenheden: Secretariaat Technische Commissie: van Ruijsdaelweg 2a, Bandoeng

Vertegenwoordiger in Nederland: J. J. G. E. RUCKERT, Burgemeester van Enschede.

Eenige praktische wenken met betrekking tot het voeren van de comptabiliteitsadministratie

door

F. BRONS,

Referendaris der Provincie Midden-Java.

1. De tijd dat de begrootingsrekening voor het dienstjaar 1937 moet worden opgemaakt, is aan gebroken. Dit zal dan de eerste begrootingsrekening zijn die onder vigueur van de „Rekeningsvoorschriften 1936” moet worden opgemaakt.

Wanneer bij het inboeken van de uitgaven en ontvangsten nimmer vergissingen zouden worden gemaakt, dan behoeft de samenstelling van de begrootingsrekening en van de daarbij behorende kasrekening geen bijzondere moeilijkheden op te leveren. Toch is voor velen vooral het samenstellen van een „kloppende” kasrekening een struikelblok. Als contrôle-middel op de juistheid van de begrootingsrekening is zij echter een onmisbaar document. In § 20 van den in het bijblad no. 13678 opgenomen „Leidraad bij de toepassing van de begrootings-, rekenings- en beheersvoorschriften 1936” zijn eenige modellen gegeven van recapitulaties van uitgaven en ontvangsten, die bedoeld zijn om als handleiding te dienen bij de samenstelling van de kasrekening. Het aanbevolen gebruik van die recapitulaties zal ongetwijfeld gemak opleveren.

Ondanks de betrachte noodige accuratesse kan het voorkomen, dat in den loop van het jaar bij het overbrengen van de posten uit de verschillende registers, het kasboek en de verantwoordingen van de rekenplichtigen eens een vergissing

wordt gemaakt; een ontvangst b.v. is verzuimd in het grootboek van ontvangsten over te nemen of wordt met een onjuist bedrag overgenomen. De kasrekening brengt dergelijke vergissingen gelukkig aan het licht, maar het kan tevens veel tijd vergen voor men die fout heeft ontdekt. Degenen, die meermalen aan het opmaken van de begrootingsrekening een werkzaam aandeel hebben gehad zullen, dunkt me, zonder uitzondering uit ervaring daarvan kunnen meespreken. Het is daarom van zeer veel nut dat men zich in den loop van het jaar er reeds van vergewist, dat de boekingen goed zijn verricht. Blijken er dan vergissingen te zijn gemaakt dan zal het vinden ervan aanmerkelijk worden vereenvoudigd, doordat men alsdan slechts een kortere periode behoeft na te gaan. De wijze waarop en de vorm waarin de juistheid van de verschillende boekingen wordt nagegaan en vastgelegd, dient er bovendien op gericht te zijn, dat een gemaakte fout duidelijk aan den dag treedt en aangegeven wordt waar men die heeft te zoeken. Systematisch werken en een duidelijke, logische groepeerings van de cijfers voorkomen, dat men op goed geluk af hier of daar gaat zoeken, hetgeen inderdaad wel eens tot het beoogde succes leidt, doch meestal verspilling van tijd beteekent.

In het ondervolgende (punten 2 t/m 12) wil ik allereerst trachten een algemeen schema aan te geven voor de wijze, waarop de vorenbedoelde tusschentijdsche contrôles kunnen worden verricht. Die contrôles dienen periodiek, bij voorkeur maandelijks, te worden uitgeoefend. Uiteraard vergt zulks dagelijks en maandelijks eenigen tijd, doch routine zal dit nadeel tot een minimum kunnen terugbrengen. In ieder geval wordt dit nadeel ruimschoots gecompenseerd alleen reeds door het voordeel van tijdsbesparing, wanneer na afloop van het dienstjaar de werkzaamheden verbonden aan het opmaken van de begrotings- en kasrekening zonder stagnatie kunnen verlopen, hetgeen mede ertoe kan bijdragen, dat de wettelijk gestelde termijnen, binnen welke de begrotingsrekening met alle bijbehorende stukken gereed moet zijn — uiterlijk 1 September van het jaar, volgende op het dienstjaar — en door den raad voorloopig moet zijn vastgesteld en ingezonden — uiterlijk 1 November d. a. v. (vgl. art. 109 der Regentschapsordonnantie *) — meer dan totduisend het geval is, worden inachtgenomen. Bovendien, omstreeks dienzelfden tijd wordt de begroting voor het volgende dienstjaar voorbereid en daarbij is kennis van het saldo van den afgesloten dienst onmisbaar. En men moet voor de juistheid van dat saldo dan kunnen instaan.

Vervolgens zullen enkele min of meer los van elkaar staande onderwerpen worden behandeld.

2. Grondslag voor de boekingen in het grootboek van uitgaven zijn:

a. het register van afgegeven bevelschriften tot betaling, voorwat betreft de ten laste van artikelen der begroting bevolen uitgaven (kolom 6 van Model C I);

b. de verantwoordingen van de rekenplichtigen, voorwat betreft de uit gelden ter goede rekening gedane uitgaven ten laste van artikelen der begroting, zoomede voorwat betreft de ontvangsten welke als contrapost ten bate van artikelen dienen te worden verhandeld;

c. het register van afgegeven staten voor administratieve boekingen, voorwat betreft de kolommen „verlaging der uitgaven” en „verhooging der uitgaven” (kolommen 7 en 9 van Model C III);

d. het kasboek, voorwat betreft de in de kolom „ontvangsten” geboekte contraposten, zoowel werkelijke ontvangsten als inhoudingen per bevelschrift.

*) Gemakshalve verwijs ik alleen naar de artikelen van de Regentschapsordonnantie en gebruik ik alleen de benamingen Regent, Regentschap, enz.

Grondslag voor de boekingen in het grootboek van ontvangsten zijn:

a. het kasboek, voorwat betreft de in de kolom „ontvangsten” geboekte bedragen, echter met uitzondering van die, welke als contrapost ten bate van artikelen verhandeld dienen te worden;

b. het register van afgegeven bevelschriften, voorwat betreft de als teruggaven in mindering van onderdeelen bevolen uitgaven (kolom 8 van Model C I);

c. de verantwoordingen van de rekenplichtigen, voorwat betreft de door hen gedane ontvangsten ten bate van onderdeelen der begroting zoomede voorwat betreft de uitgaven, welke als teruggaven ten laste van onderdeelen verhandeld dienen te worden;

d. het register van afgegeven staten voor administratieve boekingen, voorwat betreft de kolommen „verhooging der ontvangsten” en „verlaging der ontvangsten” (kolommen 5 en 11 van Model C III).

3. Uit deze opsommingen blijkt, dat de inhoudingen bij bevelschriften niet in het grootboek van ontvangsten — ten bate van onderdeelen — en het grootboek van uitgaven — als contrapost ten bate van artikelen — worden geboekt uit het register van afgegeven bevelschriften tot betaling (kolom 10 van Model C I), doch uit het kasboek en dus eerst wanneer het bevelschrift is verzilverd. Thans wordt volstaan met hierop terloops even de aandacht te vestigen; hierna zal nog gelegenheid zijn op dit onderwerp dieper in te gaan en te wijzen op de bijzondere gevolgen, tot welke een en ander soms kan leiden. (zie punten 16 t/m 18).

4. Van het kasboek van uitgaven en ontvangsten wordt ingevolge art. 14 der Beheersvoorschriften 1936 dagelijks een extract (in tweevoud) aan den Regent gezonden.

Heeft het Regentschap een „eigen” kashouder, dan kan men dien instrueeren hoe het kasboek dient te worden bijgehouden. Voor vele Regentschappen treedt echter de postdienst of de Algemeene Volscredietbank als kashouder op en de zeggenschap is dan als regel iets minder. Hoe dit ook zij, er worde op aangedrongen, dat in het kasboek de posten gesplitst en tot de bruto-bedragen worden opgenomen; een bevelschrift met uitgaven ten laste van verschillende artikelen en/of waarbij inhoudingen plaats hebben, worde in het kasboek derhalve niet geboekt in één post tot het werkelijk uitbetaalde bedrag, doch bij voorkeur

gesplitst, zoowel in de kolom uitgaven als in die van ontvangsten. Dit levert veel gemak op bij de verdere verwerking der gegevens, want het is eenvoudiger en het leidt minder gemakkelijk tot vergissingen, wanneer de grootboeken van uitgaven en ontvangsten kunnen worden bijgewerkt aan de hand van het kasboek, dan wanneer zulks aan de hand van de bescheiden moet geschieden. Hoewel het model van het kasboek (Model C IX)

zulks niet aangeeft, kunnen er m.i. geen bezwaren tegen worden gemaakt, wanneer vóór de kolom „ontvangsten” en tusschen de kolommen „ontvangsten” en „uitgaven” de lineatuur wordt uitgebreid met een kolommetje voor de vermelding van het onderdeel en het artikel der begroting. De totalen van den dag worden uitgesplitst in een aan het extract-kasboek te hechten „Kasspecificatie” volgens onderstaand Model A.

Model A.

Kasspecificatie.

dd.

Ontvangsten		Uitgaven	
Dienst 19.....			
Netto	f	Netto	f
Inhoudingen	„	Inhoudingen	„
Totaal	f	Totaal	f
t.w.		t.w.	
Onderdeelen	f	Artikelen	f
Contraposten artt.	„	Teruggaven ondd.	„
Mutaties van geld	„	Mutaties van geld	„
		Nieuwe betaalbaar- stellingen	„
Totaal	f	Totaal	f
Dienst 19.....			
Netto	f	Netto	f
Inhoudingen	„	Inhoudingen	„
Totaal	f	Totaal	f
t.w.		t.w.	
Onderdeelen	f	Artikelen	f
Contraposten artt.	„	Teruggaven ondd.	„
Totaal	f	Totaal	f

5. Bij dit model wordt het volgende aangeteekend.

Onder punt 4 werd de wenschelijkheid bepleit van het in het kasboek opnemen der kastransacties tot de brutobedragen. Geschiedt zulks, dan kunnen de vermeldingen „Netto f” en „Inhoudingen f” vervallen. Worden

de bevelschriften evenwel slechts tot de werkelijk uitbetaalde bedragen in het kasboek vermeld, dan zal aan de hand van de tot de kasbescheiden behorende bevelschriften het totaal der plaats gehad hebbende inhoudingen dienen te worden bepaald. Ook is het noodig al dadelijk de splitsing

te maken tusschen de uitgaven en ontvangsten betrekking hebbende op den loopenden dienst en die van den vorigen dienst. Het eerste gedeelte van dit model ware steeds te benutten voor den loopenden dienst, het tweede gedeelte voor den vorigen dienst; dit laatste gedeelte blijft dan gedurende de tweede helft van het kalenderjaar steeds blanco.

Onder „mutaties van geld” worden verstaan de verstrekte gelden ter goede rekening (uitgaven) en eventuele terugstortingen daarvan (ontvangsten).

In het tweede gedeelte zijn de groepen „mutaties van geld” niet genoemd. De gelden ter goede rekening worden immers niet verstrekt ten laste van een bepaald dienstjaar. Wel is het uiteraard noodig dat in den loop van een jaar in het oog wordt gehouden, dat niet meer aan gelden ter goede rekening wordt aangevraagd en verstrekt, dan door den betrokken rekenplichtige in dat jaar mag en kan worden verwerkt. In het nieuwe jaar (1939) zullen derhalve geen verstrekkingen van gelden ter goede rekening ten behoeve van het afgelopen jaar (1938) plaats vinden, terwijl ook het omgekeerde, een terugstorting door den rekenplichtige in het nieuwe jaar (1939) van overtollige gelden betrekking hebbende op het oude jaar (1938), niet plaats heeft. Hierbij ben ik ervan uitgegaan, dat het eindsaldo der laatste verantwoording van het oude jaar (= het saldo per ultimo van dat jaar) eenvoudig overgebracht wordt als beginsaldo in de eerste verantwoording van het nieuwe jaar en dat dus noch een uitdrukkelijke terugstorting van het voordeelig saldo per ultimo oude jaar, noch een uitdrukkelijke restitutie van een nadeelig saldo per ultimo oude jaar tot de usances behoort. Een dergelijk voordeelig saldo kan beschouwd worden als de eerste verstrekking van gelden ter goede rekening ten behoeve van het doen van uitgaven in het nieuwe jaar, terwijl bij een nadeelig saldo het totaal van het voor het nieuwe jaar maximaal toegestane bedrag aan op te nemen gelden ter goede rekening met het bedrag van het nadeelig saldo wordt verhoogd.

Wanneer een rekenplichtige ontvangsten doet b. v. uit hoofde van ingehouden loonbelasting, den verkoop van ledige blikken, a. a., dan moet daarvan uit zijn verantwoording blijken; die ontvangsten moet hij derhalve onder de ontvangstzijde van zijn verantwoording opnemen. Moet hij dergelijke ontvangsten bij den kashouder overstorten, dan komen ze derhalve tweemaal onder de ontvangsten voor, n. l. in de verantwoording van den rekenplichtige en in het kasboek. Ze

mogen uiteraard slechts eenmaal in de begrotingsadministratie (het grootboek van ontvangsten dan wel als contrapost in het grootboek van uitgaven) worden aangeteekend. De vraag kan rijzen uit welk stuk — de verantwoording of het kasboek — zulks dan dient te geschieden. N. m. m. niet slechts op principieele gronden, doch ook uit overwegingen van practischen aard, uit dat stuk, waar ze in eerste instantie zijn geboekt, derhalve uit de verantwoording. Ik zou hiervoor nog het volgende willen aanvoeren. Hoewel dergelijke posten — de ontvangst en de overstorting — in het kasboek van den rekenplichtige tegen elkaar wegvallen, verplicht de door mij aanbevolen gedragslijn de rekenplichtigen uitdrukkelijker dan in art. 15, 2e lid der Beheersvoorschriften 1936 is te lezen, dat ze in zijn verantwoording moeten worden opgenomen. Die verantwoording wordt daardoor bovendien een getrouwere afspiegeling van het kasboek van den rekenplichtige. Voorts wordt daardoor een interne controle-mogelijkheid geschapen, want zouden de ontvangst en overstorting buiten de verantwoording worden gehouden, dan treedt niet zoo aanstonds aan het licht wanneer de overstorting door den kashouder niet in diens kasboek is opgenomen. Bij opvolging van deze gedragslijn dient de overstorting bij den kashouder uiteraard te worden aangemerkt als een „mutatie van geld” (ontvangsten).

Onder de uitgaven van de kasspecificatie dient afzonderlijk te worden vermeld, wanneer een afgegeven nieuwe betaalbaarstelling (Model CXI) is verzilverd. Een nieuwe betaalbaarstelling wordt immers niet ten laste van een bepaald dienstjaar afgegeven.

6. Na aldus het kasboek in groepen van ontvangsten en uitgaven te hebben samengevat en uitgesplitst, worden de dagtotalen vastgelegd in een register volgens nevenstaand Model B. (Zie blz. 213 linkerkolom).

7. Voor elk dienstjaar dient een afzonderlijk register te worden aangelegd. De inrichting van dit register spreekt n. h. v. voldoende voor zichzelf en vereischt geen nadere toelichting. Na afloop van de maand worden de verschillende kolommen opgeteld en worden de maandtotalen overgebracht naar een afzonderlijke bladzijde aan het begin of het einde van het register; de op die bladzijde bijgeboekte maandtotalen worden elke maand samengeteld met de totalen per het einde van de vorige maand.

8. Op dezelfde wijze als hiervoren uiteengezet met betrekking tot de in het kasboek voorko-

SPECIFICATIE VERANTWOORDING VAN
OVER DE MAAND

Ontvangsten.	Uitgaven.
Mutaties van geld f	Artikel f
Onderdeel f	" "
" "	" "
" "	" "
_____	_____ f
Contrapost art. f	Teruggaaf ond. f
" "	" "
" "	" "
_____	_____
"	"
_____	_____
f	f

mende posten, worden de uitgaven en ontvangsten uit de verantwoordingen van de rekenplichtigen samengevat en uitgesplitst en worden de verkregen groep-totalen vastgelegd in een register. Ook dit register wordt elke maand opgeteld; de maandtotalen worden weer overgeboekt naar een afzonderlijke bladzijde enz. Voor een en ander kunnen dienen de modellen C. en D., (zie hierboven en blz. 213, rechterkolom) die na het voorgaande geen afzonderlijke toelichting behoeven.

9. In aansluiting op hetgeen onder punt 5 omtrent de overstorting van ontvangsten door rekenplichtigen reeds werd opgemerkt, wordt hier volledigheidshalve nog aangeteekend, dat die in de verantwoording onder de uitgaafzijde opgenomen overstorting dient te worden gerangschikt onder de groep „mutaties van geld” (uitgaven). Men kan nu door eenerzijds het totaal van kolom 9 van register Model B te vergelijken met dat van kolom 3 van register Model D en anderzijds door het totaal van kolom 10 van register Model D te vergelijken met dat van kolom 4 van register Model B in één oogopslag zien, of er overeenstemming bestaat en dus in het eerste geval, of de rekenplichtige alle ontvangen gelden ter

goede rekening en in het tweede geval, of de kashouder alle teruggestorte gelden ter goede rekening en overgestorte ontvangsten behoorlijk heeft verantwoord. Hoewel zulks uit het vorenstaande reeds genoegzaam kan worden afgeleid, wordt — zij het dan ook ten overvloede — nog opgemerkt, dat als ontvangen gelden ter goede rekening in de verantwoording slechts mogen worden opgenomen de *verzilverde* gefiatteerde aanvragen.

10. Per het einde van de afgelopen maand worden het register van afgegeven bevelschriften (Model C I), het register van afgegeven staten voor administratieve boekingen (Model C III) en de grootboeken van uitgaven en ontvangsten (Modellen C IV en C V) opgeteld. Uit de grootboeken van uitgaven en ontvangsten worden eenvoudige uittreksels vervaardigd volgens de op blz. 215 afgedrukte modellen E en F, die tezamen een „tusschentijdsche begrootingsrekening” vormen en mede dienstbaar kunnen worden gemaakt om een totaal-indruk te verkrijgen omtrent het verloop der uitgaven en ontvangsten, zoemde bij het opmaken van de ingevolge art. 19 der „Beheersvoorschriften 1936” driemaandelijks in te dienen opgaven Modellen C XV en C XVI.

Model E.

Uittreksel uit het Grootboek van Uitgaven per

Artikel	U i t g a v e n .		C o n t r a p o s t e n		Netto
	Bevelschriften en s. a. b. (kolom 5)	Verantwoor- dingen (kolom 9)	per kas en verantwoording (kolom 14)	per s. a. b. (kolom 17)	
1	2	3	4	5	6

Model F.

Uittreksel uit het Grootboek van Ontvangsten per

Onder- deel	O n t v a n g s t e n		T e r u g g a v e n		Netto
	Per kas en s. a. b. (kolom 5, ged.)	Per verantwoording (kolom 5, ged.)	per kas en verantwoording (kolom 8)	per s. a. b. (kolom 11)	
1	2	3	4	5	6

11. Nadat deze werkzaamheden zijn verricht, wordt een overzicht samengesteld dat er uit kan zien als volgt:

Model G.

Overzicht van uitgaven en ontvangsten tot en met de maand

U i t g a v e n .		O n t v a n g s t e n .	
Per bevelschrift (register van afgegeven bevelschriften; Model C I, kolom 6)	f	Per kas (register Model B, kolom 2)	f
Volgens register s. a. b. (Model C III, kolom 9)	"	Volgens register s. a. b. (Model C III, kolom 5)	"
	f		f
Per verantwoording (register Model D, kolom 8)	"	Per verantwoording (register Model D, kolom 4)	"
Totaal	f	Totaal	f
Contraposten:		Teruggaven:	
Per kas (register Model B, kolom 3).	f	Per kas (register Model B, kolom 8)	f
Per verantwoording (register Model D, kolom 5)	"	Per verantwoording (register Model D, kolom 9)	"
	f		f
Volgens register s. a. b. (Model C III, kolom 5)	"	Volgens register s. a. b. (Model C III, kolom 11)	"
Totaal	"	Totaal	"
Netto-uitgaven per ultimo 19	f	Netto-ontvangsten per ultimo 19	f

Samenwerking van Rechtsgemeenschappen

door

Mr. H. D. VAN WERKUM.

VI. (slot)

Blijkens het meerendeel der door mij van de secretarissen der groote stadsgemeenten bekomen inlichtingen, wordt over het algemeen de behoefte aan samenwerking met de omringende regentschappen of niet of slechts incidenteel gevoeld, doch bestaat zij nergens officieel.

Zoo deelde de gemeente-secretaris van Semarang mede, dat de behoefte aan samenwerking zich slechts had voorgedaan ter voorkoming van *rijwielbelasting-ontduiking*, omdat te Semarang sedert 1936 een hooger bedrag aan belasting geheven wordt dan in de omringende regentschappen.

Het andere geval betrof de besprekingen, die op uitnoodiging van den Burgemeester met de Regenten van Semarang, Kendal en Demak een paar maanden geleden zijn gehouden, ten einde te geraken tot een voor de betrokken partijen bevredigende oplossing in zake de *forensale heffingen*, voorkomende in de o. m. ook door den stadsgemeenteraad van Semarang vastgestelde voertuigenbelastingverordening, welke intusschen in opdracht van de Regeering moest worden ingetrokken.

De Gemeente-Secretaris van Soerabaia schrijft, dat er zoo goed als geen contact bestaat tusschen deze stadsgemeente en het regentschap, maar dat deze t. z. t. noodig zou kunnen zijn bij eventuele uitlegging van de grenzen dan wel bij de uitvoering van assaineeringswerken.

Ook tusschen de stadsgemeente Malang en het gelijknamige regentschap bestaat permanente samenwerking op een bepaald gebied niet.

Wel is incidenteel door eerstgenoemd ressort samenwerking toegezegd n. l. ten behoeve van de uitwerking van een rooilijnenplan in verband met de uitbreiding der gemeente.

De stadsgemeente Batavia heeft zelfs de behoefte aan zoodanige samenwerking nooit gevoeld.

Tusschen de stadsgemeente Bandoeng en het daaraan grenzende gelijknamige regentschap bestaat officieus samenwerking op het gebied van stadsuitbreiding.

Uit deze gegevens kan worden afgeleid, dat er of geen of uiterst weinig contact bestaat tusschen de stadsgemeenten en de omliggende regentschap-

pen en dat in voorkomende gevallen het contact onderhands is geregeld.

Daarentegen wordt in de regentschappen de behoefte aan samenwerking met stadsgemeente en provincie sterker gevoeld.

Immers is de financieele positie van de regentschappen in het algemeen zwakker; staan hun diensten quantitatief en kwalitatief in het algemeen achter bij die van de stadsgemeenten en van de provincies; zijn zij slechter geoutilleerd, wat betreft inrichtingen van openbaar nut ter verzorging van de belangen hunner ingezetenen.

Daarom zijn de regentschappen, wier bemoeienissen door de overdracht van bepaalde deelen van Landszorg voortdurend in intensiteit toenemen, op den steun in den vorm van samenwerking met de financieel krachtiger en beter toegeruste ressorten hoe langer hoe meer aangewezen.

Nu wordt de noodzaak van samenwerking met de provincies eenigszins getemperd door de bepalingen der Rg. O., waarbij het verleen van hulp door het Land en de provincies aan het regentschap mogelijk wordt gemaakt.

Zoo kunnen provinciale dienaren krachtens art. 30 Rg. O. ter beschikking van het regentschap worden gesteld, terwijl krachtens het bij Stbl. 1935 No. 467 ingevoegde nieuw art. 31 a, op verzoek van den raad, lands- en provinciale dienaren belast kunnen worden met werkzaamheden ten behoeve van het regentschap.

Maar van samenwerking in eigenlijken zin tusschen provincie en regentschap, van het treffen van gemeenschappelijke regelingen, is hierbij geen sprake.

Daarom dient m. i. ook de mogelijkheid te worden geopend van officieele samenwerking tusschen de regentschappen en de provincie.

Zoo maakt de Regent van Pekalongan gewag van samenwerking op velerlei gebied met de provincie Midden-Java o. m. betreffende den verkoop van provinciaal zout, de bestrijding van brachar-tona, de bevordering van de veeteelt en de zorg voor de veterinaire hygiëne.

Intusschen zijn de twee laatstgenoemde onderwerpen wettelijk geregeld bij de artt. 2, 4 en 5 van de „Overdrachtsordonnantie veeartsenijkundigen dienst”. Daarbij zijn verplichtingen tot

regeling opgelegd aan de provinciale besturen, waardoor het veld van de eigenlijke samenwerking is ingekrompen.

Wat betreft de samenwerking tusschen de regentschappen onderling, wordt over het algemeen de behoefte daaraan wel gevoeld, al heeft deze of nog niet of slechts in enkele gevallen plaatsgevonden.

In deze gevallen is of een overeenkomst gesloten tusschen de betrokken regentschappen of het gemeenschappelijk belang met toepassing van art. 54 Rg. O. geregeld.

Dergelijke gemeenschappelijke regelingen bestaan in de provincies West- en Oost-Java, doch niet in de provincie Midden-Java.

Als voorbeelden daarvan kunnen genoemd worden:

1. de gemeenschappelijke verordening van het regentschap en de stadsgemeente Cheribon op de oprichting en exploitatie van een Mohammedaansche begraafplaats;
2. het gemeenschappelijk besluit ddo. 29 April 1935 No. R.R. 8/R van de regentschapsraden van Cheribon en Koeningan tot onderhoud van geëncloveerde weggedeelten;
3. de tusschen de regentschappen Pamekasan, Sampang, Bangkalan en Soemenep in 1930 gesloten overeenkomst tot gemeenschappelijke opleiding en aanstelling van een mantrimalaria;
4. de tusschen de regentschappen Loemadjang en Probolinggo in 1932 gesloten overeenkomst t. a. v. den aanleg en de exploitatie van de waterleiding Ranoebedali.

Desniettemin zal in onzen tijd, waarin gemeenschap van belangen steeds luider roept om gemeenschappelijke voorzieningen en het aantal van gelijksoortige zaken, die alleen door samenwerking afdoende kunnen worden behartigd, gestadig toeneemt, de samenwerking door den wetgever krachtig bevorderd moeten en kunnen worden, indien eene passende algemeene samenwerkingsregeling tot stand komt en in bijzondere gevallen desnoods tot samenwerking wordt gedwongen.

De behoefte wordt gevoeld en de wil tot samenwerking bestaat, althans aan de zijde van de regentschappen.

Echter moeten de onderlinge afspraken tusschen de regentschappen en de stadsgemeenten formeel geregeld worden en onder toezicht gebracht van het college van gedeputeerden ter voorkoming van een chaos.

Daarbij zal tevens door dit college leiding moe-

ten worden gegeven, terwijl ook de resident zijn onmisbaren steun zal moeten geven.

Zodoende zal samenwerking op groote schaal op menig terrein krachtig bevorderd kunnen worden.

Wij denken hierbij aan de volksgezondheid, aan het onderwijs, aan de drinkwatervoorziening, aan de assainering, aan de stadsuitbreiding, aan den aanleg en het onderhoud van wegen, bruggen enz., aan de oprichting van algemeene begraafplaatsen en abattoirs, aan de brandweer, aan de belastingheffing, aan de armenzorg, aan de aanstelling voor gemeenschappelijke rekening van hooger technisch en administratief personeel enz.

Een groot belang, dat ook in aanmerking komt voor gemeenschappelijke behartiging, is de verzorging van het crediet der locale ressorten, waarin thans voorzien wordt door een zuiver particulier lichaam n.l. de N. V. Credietbank voor Nederlandsch-Indische Gemeenten en Ressorten.

In verband hiermede kunnen wij ons geheel vereenigen met het voorstel van den heer C. H. Hazevoet, vervat in diens voor het Decentralisatie-Congres uitgebracht prae-advies over „De Wenschelijkheid van de vorming van reserves door de Indische Locale Overheid enz.” om eene commissie in te stellen ter bestudeering van de vraag of de oprichting van een centraal financieringsinstituut voor de Indische locale ressorten gewenscht wordt geacht.

Een voorbeeld van zulk een samenwerking in Holland is de N. V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten, waarin is deelgenomen door het Rijk, de provincie Zuid Holland en een groot aantal gemeenten.

Er kan door onderlinge samenwerking nog zooveel goeds bereikt worden, mits de besturen der samenwerkende gemeenschappen bereid zijn om in het algemeen belang plaatselijk chauvinisme ter zijde te stellen en offers te brengen.

In tegenstelling tot den Hollandschen wetgever heeft de Indische, ook op zelfbestuursgebied, slechts bij hooge uitzondering in bijzondere ordonnanties de bevoegdheid of verplichting tot samenwerking geregeld.

Zoo is bij de artt. 6 lid 3 van Stbl. 1934 Nos. 709, 710 en 711 aan de raden van de vergroote regentschappen Soerabaia en Lamongan, Toeloengagoeng en Patjitan, Pasoeroean en Malang, *rechtstreeks* de verplichting opgelegd om bij gemeenschappelijke verordening de voorwaarden te regelen waaronder de ambtenaren en beambten in dienst van de bij die ordonnanties opgeheven regentschappen Grisseé, Trenggalek en Bangil, in hun dienst overgaan.

De Indische organieke ordonnanties kennen geen „vereinigde zitting” van provincie-, stadsgemeenten en regentschapsraden.

Derhalve zal elk dezer raden de gemeenschappelijke verordening in een afzonderlijke vergadering dienen vast te stellen. Dit neemt niet weg, dat in geval van samenwerking ook bevoegdheden kunnen worden overgedragen aan de meerderheid der gemeentebesturen.

Slechts verordenende bevoegdheid kan men die meerderheid, althans niet rechtstreeks toekennen, evenmin als men die direct kan geven aan de raden gezamenlijk.

Derhalve zal elk dezer raden de gemeenschappelijke verordening in een afzonderlijke vergadering dienen vast te stellen.

Merkwaardig is, dat de provincie- en regentschapsordonnantie in tegenstelling met art. 81 lid 2 S. G. O., art. 173 lid 3 (oud) en art. 204 lid 3 (nieuw) N. G. W., geen formulier van afkondiging voor gemeenschappelijke verordening behelzen.

Bij gebreke daarvan zijn de provinciale- en regentschapsraden vrij zelf te bepalen, hoe en in welken vorm de gemeenschappelijke verordening zal worden gepubliceerd.

Voor de gedwongen samenwerking van provinciën heeft men in de Grondwet geen nieuw artikel ingevoegd; blijkbaar werd de behoefte daaraan niet gevoeld.

Dat is een symptoom; want de regeling, die de provinciale wet thans omtrent de samenwerking van provinciën inhoudt, is nog beknopter dan die, welke de Gemeentewet tot aan de herziening van 1931 inhield in de artt. 121 en 122 en welke als volkomen onvoldoende werd beschouwd.

Ook in Indië wordt blijkbaar de behoefte aan samenwerking tusschen de provinciën niet gevoeld, want mij is geen enkel voorbeeld bekend van eene interprovinciale regeling.

Een speciaal geval, waarin het mogelijk is gemaakt de provinciën indirect tot samenwerking te dwingen, vinden we in art. 52 van het Algemeen Waterreglement, waar bepaald is dat waterstaatsbelangen, meer dan een provincie betreffend bij regeeringsverordening kunnen worden geregeld, tenzij de betrokken provinciale raden eene gemeenschappelijke regeling vaststellen.

De Regeering heeft aan het vraagstuk der samenwerking voor het eerst eenige aandacht geschonken bij het ontwerpen van de overdrachtsordonnanties volksgezondheid en onderwijs.

Hoewel Zij verklaarde dat een eerste stap in deze richting zou zijn gezet door de bepaling van

art. 12 lid 3 van de overdrachtsordonnantie volksgezondheid, dat de residentie-arts ambtshalve het hoofd is van de gezondheidsdiensten van alle regentschappen en stadsgemeenten binnen zijn ressort, begrijp ik niet wat de aanstelling van dezen provincialen ambtenaar, belast met een zwevende taak, heeft te maken met samenwerking.

Daarvan is slechts dan sprake, indien meerdere regentschappen gezamenlijk een eigen hoofd van hunne gezondheidsdiensten aanstellen.

Voor al daar, waar eenzelfde gevaarlijke volksziekte heerscht, welke grondig moet worden bestreden, is m. i. zulk een samenwerking zeer aan te bevelen.

Zoo zouden stadsgemeenten en regentschappen ook de opleiding van verplegend personeel gemeenschappelijk ter hand kunnen nemen, zoomede de exploitatie van een ziekenhuis of van een polikliniek.

Dezelfde gemeenschappelijke regeling van diensten zou kunnen worden ingevoerd met betrekking tot de verzorging van de veterinaire-hygiëne naar het voorbeeld van de regentschappen Tjiandjoer en Soekaboemi, die een *overeenkomst* hebben gesloten tot aanstelling van één Indisch veearts voor beide ressorten.

Zoo zouden verschillende regentschappen al dan niet in samenwerking met de binnen hun gebied gelegen stadsgemeente een gemeenschappelijken technischen en administratieven dienst kunnen inrichten om leiding te geven aan en toezicht uit te oefenen op het lager technisch en administratief personeel in deze gemeenschappen.

Bij de artt. 7 en 9 van de „Overdrachtsordonnantie onderwijs Java en Madoera” is bepaald dat de stadsgemeenten en de regentschappen, *desgewenscht in onderlinge samenwerking*, zorg dragen voor de oprichting en instandhouding van Inlandsch lager vakonderwijs respectievelijk van de opleiding van een voldoende aantal volksonderwijzers.

Wat het beheer der onderwijsaangelegenheden betreft, *is geen samenwerking voorgeschreven*, maar een expediënt gevonden in de bepaling van art. 14 lid 2, dat één van de schoolopzieneren in het ressort van zoodanige gemeenschap, naast zijn provinciale toeziende taak, dienstbaar wordt gemaakt aan het beheer van de onderwijszorg van de betrokken gemeenschap.

Slechts kan door gedeputeerden aan een stadsgemeente of regentschap worden toegestaan om onder daarbij te stellen voorwaarden een eigen hoofd over haar (zijn) dienst voor onderwijsaangelegenheden en eigen hoofdschoolopzieneren en schoolopzieneren aan te stellen, waarbij uiteraard

meerdere zoodanige gemeenschappen kunnen samenwerken.

Bij de gemeenschappelijke regeling van diensten en belangen zou, overeenkomstig het voorstel van Dr. Levelt op blz. 18 van zijn praeadvies, gedacht kunnen worden aan een bestuursorgaan, bestaande uit den Resident als Voorzitter.

Indien daarnaast het college uitsluitend wordt samengesteld uit de Regenten en den Burgemeester, wordt het m.i. te ambtelijk.

Daarom zou ik in overweging willen geven daarin mede te benoemen één of meer leden van het college van gecommitteerden (burgemeester en wethouders) van den regentschaps- (stadsgemeente) raad.

Immers kan deze coördinatie het best worden gebaseerd op een samenwerking tusschen de in eenzelfde residentie gelegen rechtsgemeenschappen als onderdeelen van de voormalige gewestelijke raden, die vaak beter in de gewestelijke belangen hebben kunnen voorzien dan de kleinere en over het algemeen zwakkere regentschappen.

Ook nu zouden de regentschappen goed werk kunnen verrichten door al dan niet in samenwerking met de binnen hun gebied gelegen stadsgemeenten gemeenschappelijke verordeningen vast te stellen tot regeling van bepaalde belangen b.v. de zoo veel mogelijk uniforme vaststelling van het bedrag en de wijze van inning van voertuigenbelasting, van de pasartarieven enz., wier toepassing tusschen de betrokken gemeenschappen eenheid van beleid eischt.

Op den duur zou de coördinatie van al deze diensten, belangen en bedrijven kunnen resulteren in de oprichting van een *plattelandsgewest* als publiekrechtelijk lichaam, staande tusschen de provincie eenerzijds, de regentschappen en stadsgemeenten anderzijds.

Het gewest kan dan worden belast met dat gedeelte van de taak der zelfstandige gemeenschappen, waarin zij zelf te kort moeten schieten, omdat zij niet beschikken over voldoende geldmiddelen noch over voldoende bekwame ambtenaren (Mr. J. in 't Veld, Nieuwe Vormen van Decentralisatie, blz. 141 e. v.).

Dat de bestaande toestand de Regeering blijkbaar ook niet bevredigt, blijkt wel uit de mededeeling in § 10 van het algemeen gedeelte van de memorie van toelichting op de ontwerp-ordonnantie tot overdracht van volksgezondheid, waarbij zij een ontwerp-ordonnantie aankondigt op de samenwerking zoowel van regentschappen onderling als van regentschappen met stadsgemeenten.

Het is de bedoeling om een (vrijwillige) samenwerking overal waar de bodem daarvoor geschikt is, te laten „opgroeien” en geenszins om op groote schaal stelselmatige samenwerking „op te leggen”, al zal de gelegenheid om tot samenwerking te dwingen in de bedoelde ordonnantie wel zijn te openen voor *uitzonderlijke toepassing*.

In vergelijking met de samenwerking, die aan de Hollandsche gemeente kan worden opgelegd en op zelfbestuursgebied reeds op ruime schaal in verschillende speciale regelingen is opgelegd, heeft de Regeering zich t.a.v. de gedwongen samenwerking tusschen de zelfstandige gemeenschappen wel *uiterst* voorzichtig uitgedrukt.

De door den heer van der Plas voorgezeten, thans ontbonden Overdrachtscommissie, heeft het vraagstuk omtrent de samenwerking tusschen regentschappen en andere autonome gemeenschappen in beschouwing genomen en aan de Regeering een nieuw ontwerp voor een samenwerkingsregeling aangeboden.

De publiekrechtelijke constructie der samenwerking betreft slechts *soortgelijke* openbare lichamen.

Zij zal op den duur haar aanvulling moeten vinden in soortgelijke bepalingen betreffende de samenwerking van andere publiekrechtelijke lichamen (provincie-regentschap, provincie-stadsgemeente).

Daarentegen is thans reeds urgent te achten eene regeling van de samenwerking zoowel tusschen de *Inlandsche gemeenten* onderling als tusschen die gemeenten eenerzijds en de provincies, regentschappen en/of stadsgemeenten anderzijds.

Daarmede zal een wettelijke grondslag worden gegeven aan de desabeslissingen, waarbij op verschillend gebied de samenwerking officieus geregeld is b.v. bij de oprichting van een gemeenschappelijke volksschool, polikliniek, het gemeenschappelijk aangaan van geldleeningen, de aanstelling van een desaschrijver, de waterverdeling enz.

Zoo is bij de artt. 5 en 23 van het Algemeen Waterreglement bepaald, dat voor desaleidingen, waaruit gronden, tot meer dan één desa behorend, bevoeid worden, de waterverdeling alsmede de aanleg en het onderhoud, geschieden *in gemeenschappelijk overleg tusschen de desabesturen*.

Daarom zouden wij willen aandringen op opname van enkele samenwerkingsvoorschriften in het ontwerp-I. G. O.

Ook tusschen de regentschappen en de stadsgemeenten en de binnen hun (haar) gebied gelegen desa's bestaat een nauw contact en zou de behartiging van verschillende gemeenschappelijke belangen door vrijwillige of gedwongen samen-

werking, opheffing van binnen de stadsgemeenten gelegen desa's of beperking van haar autonomie met toepassing van art. 128 lid 6 I. S., onnoodig kunnen maken.

Als een voorbeeld van informeele samenwerking tusschen stadsgemeente en Inlandsche gemeenten moge verwezen worden naar het artikel van den heer Catalani, opgenomen in *Locale Belangen* 1936 afl. 5, waar met financieelen steun van de desa's de assainering van de stadsgemeente Pekalongan krachtig kon worden aangevat.

Verschillende desa's beschikken door de overheveling in de desakassen van de overtollige geldmiddelen der gemeentecredietinstellingen over belangrijke kapitalen, die zij in samenwerking met de stadsgemeenten en regentschappen productief zouden kunnen aanwenden.

Ook de ordening van het pasarwezen zou wellicht bereikt kunnen worden door onderlinge samenwerking.

In de Tweede Afdeeling van de Hoogere Inlandsche verbandenordonnantie Buitengewesten (Stbl. 1931 No. 507) zijn regelen gegeven omtrent de samenwerking van Inlandsche gemeenten, welke op Java en Madoera in de Inlandsche Gemeenteordonnantie tot nu toe ontbreken.

Deze samenwerking had tot dusver alleen regeling gevonden in de Inlandsche gemeente-ordonnanties voor Tapanoeli (het bij Stbl. 1925 No. 317 ingevoegde art. 7 a), voor Ambon en Saparoea (art. 10), voor de Minahasa (art. 9) en in de marga-ordonnantie voor Benkoelen (art. 7), welke bij de inwerkingtreding van hoogergenoemde ordonnantie zijn ingetrokken en vervangen door de daarin vervatte *algemeene regeling*.

Hoewel de praktijk reeds menigerlei vorm van samenwerking kent, mogen m.i. de Inlandsche gemeenten met haar regelingen *niet* buiten haar territorium treden, wanneer deze bevoegdheid haar niet uitdrukkelijk is toegekend.

Op den voorgrond staat het *vrijwillig* karakter dezer samenwerking overeenkomstig den wensch van de betrokken Inlandsche rechtsgemeenschappen, waarop de Regeering in Bijblad 12758 nogmaals de aandacht van de Hoofden van Gewestelijk Bestuur heeft gevestigd.

Slechts in art. 10 van de I. G. O. voor de Minahasa is de mogelijkheid geopend van *gedwongen* samenwerking, doch niet dan op verzoek van een of meer der betrokken raden.

De Regeering wenscht eerst de resultaten hiervan af te wachten, alvorens tot gelijke regeling voor andere gewesten over te gaan.

Art. 2 van de Hoogere Inlandsche verbanden-

ordonnantie Buitengewesten bepaalt, dat de raad of het adatbestuur van een Inlandsche gemeente met de raden of de adatbesturen van één of meer andere Inlandsche gemeenten regelingen treffen en andere beslissingen kan nemen voor de gezamenlijke behartiging van gemeenschappelijke belangen of werken.

Derhalve eischt deze bepaling, dat de belangen, die in samenwerking worden behartigd, *gemeenschappelijke* belangen zijn en is het niet voldoende, dat de samenwerkende gemeenten bij de belangen, waarin zij voorzien, louter betrokken zijn.

Ten einde de wettigheid van de instelling van *afzonderlijke organen* buiten twijfel te stellen, is in art. 3 lid 1 bepaald, dat bij de in art. 2 bedoelde gemeenschappelijke regeling aan daarbij in te stellen *federatieve organen* de uitoefening van een of meer bevoegdheden van de Inlandsche gemeenteraden of adatbesturen alsmede het beheer van de daarvoor noodige geldmiddelen kunnen worden overgedragen, terwijl lid 2 de mogelijkheid opent om aan een uit vertegenwoordigers van de betrokken Inlandsche gemeenten bestaanden *federatieven raad de strafverordnungs- en belastingbevoegdheid toe te kennen*.

De taak van de federatieve organen zal meer bestaan in verzorging van de z.g. *streekbelangen*, adatrechtelijke en economische, welke om behartiging vragen.

Wat betreft de vormen van samenwerking kan de keuze dus zeer verschillend zijn.

Mogelijk is samenwerking zonder instelling van een federatief orgaan; ook is mogelijk de instelling van een federatief orgaan of commissie, waaraan een of meer bevoegdheden worden overgedragen, hetzij met- of zonder overdracht van geldmiddelen; tenslotte is ook mogelijk de instelling van een federatieven raad en overdracht van het strafverordnungs- en belastingrecht.

M.i. verzet de Indische Staatsregeling zich tegen de uitoefening van verordenende bevoegdheid door een federatief orgaan.

Immers is dit niet te beschouwen als een orgaan van de Inlandsche gemeenten en derhalve als een stuk gemeentebestuur, maar als een nieuw publiekrechtelijk lichaam, hetwelk door de Inlandsche gemeenten zonder machtiging van den wetgever niet in het leven kan worden geroepen.

Indien men aan deze nieuwe lichamen een wetlijken grondslag had willen verschaffen, zouden deze hoogere verbanden moeten zijn ingesteld op den voet van de decentralisatiewetgeving.

Juist ter voorziening in deze lacune is in 1922

art. 194 in de Grondwet ingelascht, bepalende, dat de wet aan andere dan in de Grondwet genoemde lichamen verordenende bevoegdheid kan geven.

In tegenstelling tot het rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam ex art. 130 lid 1 sub b. N.G.W., aan hetwelk, indien door raden van twee of meer gemeenten gevormd, de bevoegdheid kan worden toegekend *bepaalde* belastingen te heffen, kan aan den federatieve raad het belasting- en strafverordeningsrecht zelve worden overgedragen en treedt dit alsdan in de plaats van dat van de Inlandsche gemeenten, die daarvan ten behoeve van het hooger verband afstand doen.

Daarentegen behouden de moederlandsche gemeenten bij overdracht aan het rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam van de bevoegdheid om strafverordeningen te maken of bepaalde belastingen te heffen, haar eigen bevoegdheden op dit stuk ter regeling van hare huishoudelijke belangen.

Terecht maakte m.i. de heer Roep bij de behandeling van de ontwerp-ordonnantie er dan ook bezwaar tegen, dat het eigen belastingrecht en de eigen verordeningsbevoegdheid bij de totstandkoming van een federatie zouden worden onttrokken aan de eigen dorpsgemeenschap, omdat z.i. de federatie *nimmer* het aangewezen orgaan zou kunnen zijn om de eigen, kleine, niet-gemeenschappelijke dorpsbelangen te behartigen.

In tegenstelling ook met de Nederlandsche gemeentewet en de Indische organieke ordonnantie, behoeven niet alle gemeenschappelijke beslissingen te worden goedgekeurd, maar is *goedkeuring alleen voorgeschreven voor die regelingen, waarbij federatieve organen worden ingesteld*.

De bevoegdheid tot goedkeuring is toegekend aan den groeps-gemeenschapsraad en waar deze ontbreekt, aan den Gouverneur-Generaal.

De bevoegdheidsafbakening tusschen het federatief orgaan en de besturen der lagere gemeenschappen, is niet in de ordonnantie zelve neergelegd, doch aan plaatselijke regeling overgelaten.

Er is dus niet bepaald, dat de verordeningen van het federatieve orgaan van hoogere orde zijn dan die van de samenwerkende Inlandsche gemeenten.

Krachtens art. 5 lid 1 kunnen nopens de samenstelling van een federatief orgaan, als bedoeld in artikel 3, zijne bevoegdheid, zijne inrichting, zijne taak, het beheer en de verantwoording der geldmiddelen, de aanwijzing of verkiezing van zijn voorzitter of zijn leden, de verhouding tusschen het federatief orgaan en de besturen van

de betrokken Inlandsche gemeenten, en al hetgeen noodig is om een ordelijke werking van het federatief orgaan te verzekeren, bij gemeenschappelijke regeling van de besturen van de betrokken Inlandsche gemeenten voorzieningen worden getroffen, onder goedkeuring van den groeps-gemeenschapsraad en, waar deze ontbreekt, van het Hoofd van gewestelijk bestuur.

De woorden „zijne taak” wijzen op eene eventuele *medebesturende* functie van het federatief orgaan.

Voorts kunnen betreffende evengenoemde onderwerpen en nopens het toezicht (preventieve) op het federatief orgaan regels worden gegeven door het Hoofd van gewestelijk bestuur, de besturen der bij ordonnantie aangewezen zelfstandige gemeenschappen en, indien daaraan behoefte blijkt, bij Regeeringsverordening. Aangezien bij de vaststelling van de Inlandsche gemeente-ordonnanties geen rekening is gehouden met eene toepassing op federatieve organen, is de mogelijkheid geopend tot afwijking van de bepalingen van de gemeente-ordonnanties.

Tenslotte kunnen de beslissingen van het federatief orgaan, welke met de wet, het adatrecht of het algemeen belang strijdig zijn, bij een met redenen omkleed besluit, dat voorzover noodig de gevolgen der vernietiging regelt, door het Hoofd van Gewestelijk Bestuur ten allen tijde worden vernietigd, terwijl in geschillen, betreffende de uitvoering, wijziging en intrekking van de gemeenschappelijke regeling, door het Hoofd van Gewestelijk Bestuur wordt beslist.

Indien de samenwerking tusschen de Inlandsche gemeenten op Java en Madoera wordt geregeld, is het m.i. niet noodig zoovergaande bevoegdheden aan nieuwe organen te verleenen, doch kan m.i. volstaan worden met de mogelijkheid te openen om afzonderlijke organen voor het *bestuur* van gemeenschappelijke aangelegenheden in te stellen.

Samenwerking tusschen openbare lichamen van verschillende soort b. v. tusschen regentschap en provincie kan, bij gebreke van eene wettelijke regeling, *slechts in privaatrechtelijken* vorm geschieden.

Een obstakel voor eene goede samenwerkingsregeling, hetwelk m. i. zoo spoedig mogelijk moet vervallen, vormt art. 3 lid 2 L. R. O., bepalende dat tot het gebied, waarvoor een locale raad is ingesteld, worden geacht te behooren de daarbuiten gelegen, door dien raad beheerde zaken b. v. algemeene begraafplaatsen, pompstations e. d.

De werking van eene gemeentelijke regeling

dient beperkt te blijven binnen de grenzen der stadsgemeente en kan voor het beheer van daarbuiten gelegen zaken met de betrokken regentschappen eene gemeenschappelijke regeling worden getroffen, waardoor de eenzijdige of wederzijdsche belangen doelmatiger kunnen worden behartigd

dan middels handhaving van art. 3 lid 2 L.R.O. (vide voor de ter zake ondervonden moeilijkheden het artikel „Wetgeving buiten grondgebied” van Mr. D. Ledeboer in *Locale Belangen* Afl. 9 blz. 129 e. v.).

Administratieve Jurisprudentie.

358. Brief Directeur van B.B. ddo. 24 Maart 1938 No. Dec 102/1/3 jo. Omslagvel ddo. 26 April 1938 No. 7593.

Beteekenis van het spraakgebruik bij de interpretatie van staatsrechtelijke termen.

Onder „provinciale verordening” dient te worden verstaan „verordening van den Provincialen Raad”.

Afbakening van eigen bevoegdheid door locale organen.

Blijkens den B.G.S. van 29 Juli 1937 No. 1669/A (vgl. Adm. Jurisprudentie No. 329 in *Locale Belangen* van 1 September 1937) stelde de Regeering Zich op het standpunt, dat indien bij een algemeene verordening het treffen van een bepaalde regeling bij „provinciale verordening” wordt gelast, zulks moet worden aangemerkt als het bepaaldelijk vorderen van de medewerking van den Provincialen Raad, zoodat een dergelijke regeling door dien Raad en niet door het College van Gedeputeerden zal behooren te worden vastgesteld.

Tegen de argumenten van den Directeur van B.B., waarop deze beslissing was gebaseerd, werd door een College van Gedeputeerden een aantal bedenkingen geopperd, waarvan hieronder de voornaamste, met de weerlegging van dat Departementshoofd, worden weergegeven.

In de eerste plaats werd het beroep, dat de Directeur van B.B. op het spraakgebruik deed, afgewezen met de opmerking, dat zulk een beroep wel van gewicht kan zijn wanneer een onderzoek wordt ingesteld naar de beteekenis van een uitsluitend taalkundig te bepalen uitdrukking, doch niet nu twijfel bestaat omtrent de beteekenis van een staatsrechtelijken term.

Deze bestrijding is niet overtuigend te achten. Inderdaad zou de interpretatie van een staatsrechtelijken term, welke uitsluitend op het spraakgebruik werd gebaseerd, vrij zwak zijn, maar hiermede is niet gezegd, dat daarom aan een beroep op het spraakgebruik alle beteekenis moet worden ontzegd. Veeleer moet men uitgaan van de veronderstelling, dat de wetgever zich bij het

algemeene dan wel in vakkringen gangbare spraakgebruik aansluit en bij afwijking daarvan of ook bij twijfel, wat als gangbaar spraakgebruik moet worden aangenomen, in de toelichtende bescheiden van zijn werkelijke bedoeling doet blijken.

Een argument voor de opvatting, dat onder de uitdrukking „provinciale verordening” zou moeten verstaan een verordening van het College van Gedeputeerden, werd voorts ontleend aan artikel 119, lid 6 der Indische Staatsregeling *) jo. artikel 78, lid 1 der Provincie-ordonnantie. Ingevolge deze bepalingen is het College van Gedeputeerden belast met de bij algemeene verordening gevorderde medewerking tot uitvoering daarvan, wanneer deze verordeningen niet „bepaaldelijk” de medewerking van den Raad of van den Gouverneur vorderen. Indien nu onder „provinciale verordening” steeds uitsluitend een door den Provincialen Raad vastgestelde verordening zou moeten worden verstaan, wordt aan het woord „bepaaldelijk” welhaast elke waarde ontnomen, althans daaraan een aanzienlijk kleurlooser beteekenis toegekend dan in het spraakgebruik pleegt te geschieden.

Deze zienswijze is niet aanvaardbaar. Wanneer toch uit het systeem der wet moet worden afgeleid, dat de wetgever met de term „provinciale verordeningen” op het oog heeft „verordeningen van den Raad”, dan impliceert zulks, dat, wanneer deze terminologie wordt gebezigd, bepaaldelijk de medewerking van den Raad wordt gevorderd. Men doet de taalkundige beteekenis van het woord „bepaaldelijk” daarmee geen geweld aan.

Voorts vond bestrijding de opvatting van vakergenoemd Departementshoofd, dat waar de artikelen 94 S. G. O. en 60 Rg. O. tweërlei bevoegdheid regelen, t. w. een tot goedkeuring van zekere besluiten van stadsgemeente- en regentschapsbesturen en een tweede tot beperking van die goedkeuringsbevoegdheid, het wel zeer on-

*) In Adm. Jurispr. No. 329 werd abusievelijk artikel 121, lid 6 der Indische Staatsregeling vermeld.

waarschijnlijk is te achten, dat de ordonnantie-wetgever gewild zou hebben, dat het College van Gedeputeerden zelf zijn eigen bevoegdheid zou afbakenen. Hiertegen werd aangevoerd, dat afbakening van eigen bevoegdheid bij de wet herhaaldelijk voorkomt, terwijl voor die afbakening de vorm van een verordening pleegt te worden gekozen, omdat de verplichte publicatie van verordeningen waarborgt, dat de betrokken instantie zich aan haar eigen beperkende voorschriften houdt. Daarom zou in de artikelen 94 S. G. O. en 60 Rg. O. de uitdrukking „provinciale verordening” gebezigd zijn.

Dit standpunt is evenwel niet vol te houden. In de eerste plaats toch stuit men hier weer op het adjectief „provinciaal”, welke beteekenis in

verbinding met „verordening” juist in discussie is. Maar in de tweede plaats kan tegenover deze redeneering worden aangevoerd, dat indien de wetgever afbakening door Gedeputeerden van eigen bevoegdheid bij *verordening* had bedoeld (zulks vanwege het voordeel der openbaarmaking), het voor de hand zou hebben gelegen om in plaats van „provinciale verordening” in hooger vermeldde artikelen te spreken van „verordening van dit college”.

Voor een wijziging van de Regeeringsopvatting, dat indien bij ordonnantie een regeling bij provinciale verordening wordt gevorderd, de Provinciale Raad deze verordening heeft vast te stellen en niet het College van Gedeputeerden, bestond dan ook geen aanleiding.

H.

Nederland

Overheidsreclame.

De overheid, als ondernemster optredende, gaat in de laatste jaren meer en meer den weg op, die ook door den particulieren ondernemer wordt gevolgd, n.l. het stelselmatige propageeren van de doeltreffendheid en economie van hare diensten en leveringen.

Hoewel wij meermalen in ons blad, lezen wij in Financieel Overheidsbeheer, een artikel opnamen over reclame, wenschen wij in het vervolg meer aandacht daaraan te wijden dan tot dusver het geval was. Voor de toezending van bijzondere mededeelingen in deze richting houden wij ons aanbevolen.

Zweedsche reclame voor electriciteit in de huishouding.

Samenwerking tusschen electriciteitsbedrijven en scholen.

Onder dit opschrift treffen we in Siemen's electro-gids nr. 4 van jaargang 4 het volgende berichtje aan.

De directie van de volksscholen in Stockholm heeft na overeenkomst met het electriciteitsbedrijf en de Svenska Föreningen för Ijuskultur (Zweedsche Vereeniging voor lichtcultuur) bepaald, dat voor de kinderen der Stockholmsche volksscholen voorlezingen over de practische en juiste toepassing van de electriciteit gehouden moeten worden. De voorlezingen, welke voor kinderen van bepaalde schoolklassen facultatief zijn, vinden plaats in de tentoonstellingsruimte van het electriciteitsbedrijf. Zij duren telkens 3/4 uur, waarbij ongeveer een half uur voor bezichtiging van de tentoonstelling en demonstratie van de opgestelde elektrische apparaten komt. Jaarlijks zijn tot nu toe ongeveer 1500 tot 1800 kinderen onderwezen.

Zonder twijfel zijn deze voordrachten door den omvang van deze soort propaganda van veel

waarde. Kinderen zijn toch zeer ontvankelijk voor nieuwe indrukken en deze cursussen hebben dan ook tengevolge, dat later zoowel op school als thuis over electriciteit en verlichting gesproken wordt. Hierbij heeft de brochure „Practische electriciteitsleer”, welke een samenvatting van de voordrachten bevat, een belangrijke taak te vervullen. De brochure wordt na de voordrachten verdeeld en komt zoo in handen van ouders en verwanten der kinderen en licht deze eveneens in over de toepassingsmogelijkheden van electriciteit in de huishouding.

Een soortgelijk onderricht is ook in andere plaatsen van Zweden ingevoerd en wel hebben dergelijke voordrachten ook plaats in Göteborg en Malmö.

Wij teekenen hierbij aan, dat ook in ons land steeds meer electriciteitsbedrijven behoefte gaan gevoelen aan een goed opgezette reclame-campagne, waarbij over het algemeen het meest verwacht wordt van het stimuleeren van het gebruik van elektrische huishoudelijke apparaten, wat meer vraag naar stroom met zich brengt.

Op de meeste begrotingen van electriciteitsbedrijven wordt dan ook tegenwoordig een bedrag uitgetrokken ter financiering van de kosten voor propaganda en reclame.

De propageering van het gebruik van electriciteit in de huishouding zal, aangezien de huisvrouwen op de eerste plaats hierin belang zullen stellen, voornamelijk tot hen gericht dienen te zijn. Zij behooren op de hoogte gesteld en overtuigd te worden van de voordeelen, welke het gebruik van electriciteit voor koken, verwarming en heetwatervoorziening biedt. Teneinde hen bekend en vertrouwd te maken met de apparaten, welke momenteel voor deze doeleinden in den handel zijn, worden excursies georganiseerd naar door de electriciteitsbedrijven ingerichte toon- en demonstratiezalen. Tijdens deze excursies wordt dan gewoonlijk nog

een kookdemonstratie gehouden. Ook worden door of in samenwerking met de electriciteitsbedrijven zelfs kookcursussen georganiseerd, waarvoor gewoonlijk een gering lesgeld verschuldigd is.

Op verschillende tijdstippen worden verder causerieën en voordrachten met filmvoorstellingen over toepasselijke onderwerpen gehouden. Het nut van propaganda onder de schooljeugd wordt ingezien, door voor hen bevattelijke filmvertooningen, voorafgegaan door een korte inleiding, te doen plaatsvinden in de scholen of in de demonstratiezalen van de electriciteitsbedrijven.

Ten behoeve van de propaganda voor meer apparatengebruik en dus grootter stroomgebruik wordt een dankbaar gebruik gemaakt van drukwerkjes, zooals brochures, folders, periodieken, circulaire, advertenties in de dagbladen en affiches. Hieraan moet als eisch gesteld worden, dat de suggestieve uiterlijke vorm tot lezen uitnodigt en het karakter van tekst en illustraties zoodanig is, dat het de lezers blijft boeien. De tekst moet kort

genoeg zijn om interessant te zijn en lang genoeg om aan het doel te beantwoorden.

Het propaganda-materiaal moet op de verbruikers overtuigend inwerken en hen interesse doen krijgen voor de electricische huishoudelijke apparaten.

Ook de technische vakbladen schenken aandacht aan dit onderwerp door opneming van bijdragen, waardoor de installateurs worden voorgelicht aangaande de mogelijkheden ter bevordering en uitbreiding van het electriciteitsverbruik in de huishouding.

Wij voegen hieraan toe, dat ook de gasbedrijven niet nalaten op het terrein der reclame werkzaam te zijn.

Dat op deze wijze nog veel valt te bereiken is ons meermalen gebleken.

Doch ook ten behoeve van andere bedrijven b. v. woning- en grondbedrijven, diensten ter bevordering van het vreemdelingenverkeer, enz. wordt tegenwoordig ijverig reclame gemaakt.

Officieele mededeelingen.

Het Bestuur der Vereeniging voor Locale Belangen is als volgt samengesteld:

Voorzitter : Mr. H. M. Vrijheid, Soerabaja.
Ondervoorzitter: Mr. H. E. Boissevain. } Semarang.
Secrëtaris : Mr. J. F. Lijsen. }
Penningmeester : W. van der Peijl.

Leden:

N. Beets	Bandoeng.
J. H. Boerstra	Malang.
Mr. W. A. H. Fuchter	Soerabaja.
Dr. Ir. Han Tiauw Tjong	Semarang.
Ir. Thomas Karsten	Bandoeng.
Drs. Hermen Kartowisastro	Semarang.
Mr. F. J. Muller	Batavia-C.
R. A. A. Soerjo	Pekalongan.
Mr. M. Soesanto Tirtoprodjo	Soerabaja.
Ir. E. A. Voorneman	Batavia-C.
Ir. E. D. Wermuth	Bandoeng.
F. H. van de Wetering	Palembang.
R. A. A. Wiranata Koesoema	Bandoeng.

De Sociaal-Economische Commissie is als volgt samengesteld:

Lid en

Voorzitter: Mr. F. J. Muller, President-Directeur der Algemeene Volkscredietbank.

Leden: Ir. A. N. van Assen, Ingenieur bij de afdeeling Nijverheid van het Departement van Economische Zaken.
J. H. Boerstra, Burgemeester van Malang.
Drs. G. A. F. A. Bouricius, Referendaris bij het Kantoor van den Adviseur van de Decentralisatie.
G. J. Gerritsen, wd. Administrateur ter Secretarie der Provincie West-Java.

C. H. Hazevoet, Inspecteur der Gemeente-financiën, Batavia.

Mr. P. H. M. Hildebrand, Burge-meester van Buitenzorg.

W. F. Joanknecht, Gemeente Accountant, Soerabaja.

Mr. M. D. de Jong, Secretaris der Stads-gemeente Bandoeng.

Prof. Dr. G. H. van der Kolff, Buitengewoon Hoogleeraar aan de Rechtshoogeschool.

Prof. Dr. J. H. A. Logemann, Hoogleeraar aan de Rechtshoogeschool.

R. T. A. Mohamed Sediono, Regent van Indramajoe.

W. van der Peijl, Administrateur ter Provinciale Secretarie van Midden-Java.

R. A. A. Poedjo, Regent van Probolinggo.

P. H. W. Sitsen, Hoofd van de Afdeeling Nijverheid van het Departement van Economische Zaken.

R. T. A. Soekarman, Regent van Grobogan.

R. T. Soenarja, Regent van Tjiamis.

A. J. Wamstekker, Inspecteur in Algemeenen Dienst bij de Generale The-saurie.

J. C. van Waveren, Directeur-Secretaris van de Javasche Bank.

Liden

Secretaris: R. J. Opwijrda, Onderinspecteur der Gemeente-financiën, Batavia.

Met
modern
moeilijk
rende
meerin
gezag
Intus
ledige
digende
ming,

*) Blij
der begr
er wede
bestuurs
ciale ra
B. B.-am
het amb
Deze w
onjuist
de resul
te oefen

Ook h
geleden
de Vere
Vereenig

Naar
lid van
tent-resi
een kor
heeren
bijzonde